

NARODNA BANKA SRBIJE

**SEKTOR ZA DEVIZNE POSLOVE
ODELJENJE ZA UPRAVLJANJE DEVIZNIM REZERVAMA**

**PREGLED DEŠAVANJA NA SVETSKOM
FINANSIJSKOM TRŽIŠTU
17–28. oktobar 2016.**

Novembar 2016.

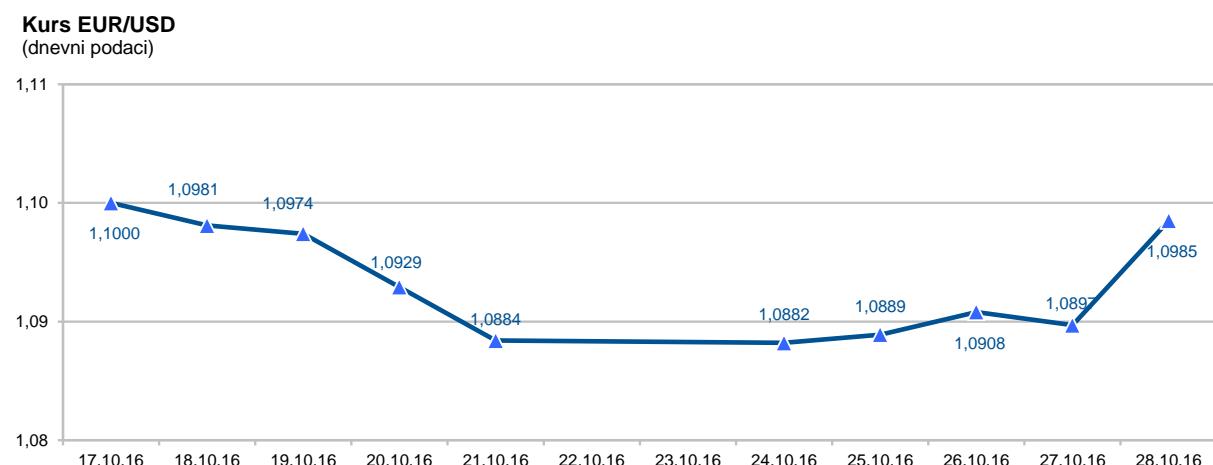
NARODNA BANKA SRBIJE
 SEKTOR ZA DEVIZNE POSLOVE
 ODELJENJE ZA UPRAVLJANJE DEVIZNIM REZERVAMA

Pregled i predviđanje referentnih kamatnih stopa pojedinih centralnih banaka

	Referentna kamatna stopa (u %)	Poslednja promena (u p.p.)	Datum poslednje promene	Naredni sastanak	Predviđanje
I. Evropska centralna banka	0,00	-0,05	10. 03. 16	08. 12. 16.	\
II. Federalne rezerve	0,25-0,50	+0,25	16. 12. 15.	14. 12. 16.	\
III. Banka Engleske	0,25	-0,25	04. 08. 16.	15. 12. 16.	\
IV. Banka Kanade	0,50	-0,25	15. 07. 15.	07. 12. 16.	\
V. Švajcarska narodna banka	(-1.25%) – (- 0.25%)	-0,50	15. 01. 15.	15. 12. 16.	\

Izvor:
Bloomberg LP

1. Kurs EUR/USD

Izvor: *Bloomberg LP*

Na početku izveštajnog perioda dolar je blago oslabio u odnosu na evro, pod uticajem mogućnosti da FED dopusti da inflacija u SAD premaši ciljani nivo, nakon što je predsednik FED-a, Jelen, na kraju prethodne nedelje izjavila da kratkotrajno pregrevanje ekonomije SAD, u smislu pada stope nezaposlenosti ispod i rasta stope inflacije iznad ravnotežnog nivoa, može biti korisno za oporavak od posledica krize iz 2008. i 2009. godine, jer može uticati na rast stope participacije, odnosno stimulisati povratak radno aktivnog stanovništva na tržište rada, i doprineti rastu produktivnosti kroz stimulisanje tražnje. Ipak, ona je tada navela i da zadržavanje referentne kamatne stope na niskom nivou u dužem periodu povećava rizik po finansijsku stabilnost i stabilnost cena. Potpredsednik FED-a, Fišer, takođe je na početku nedelje izjavio da pad stope nezaposlenosti blago ispod ravnotežnog nivoa ne predstavlja veliki rizik, ali da je inflacija u SAD blizu ciljanog nivoa od 2%, te da FED ne bi trebalo da čeka da inflacija značajno ubrza pre nego što poveća referentnu kamatnu stopu. Narednog dana, vrednost dolara bila je podržana objavom dobrih podataka o inflaciji u SAD, koja je tokom septembra bila na najvišem

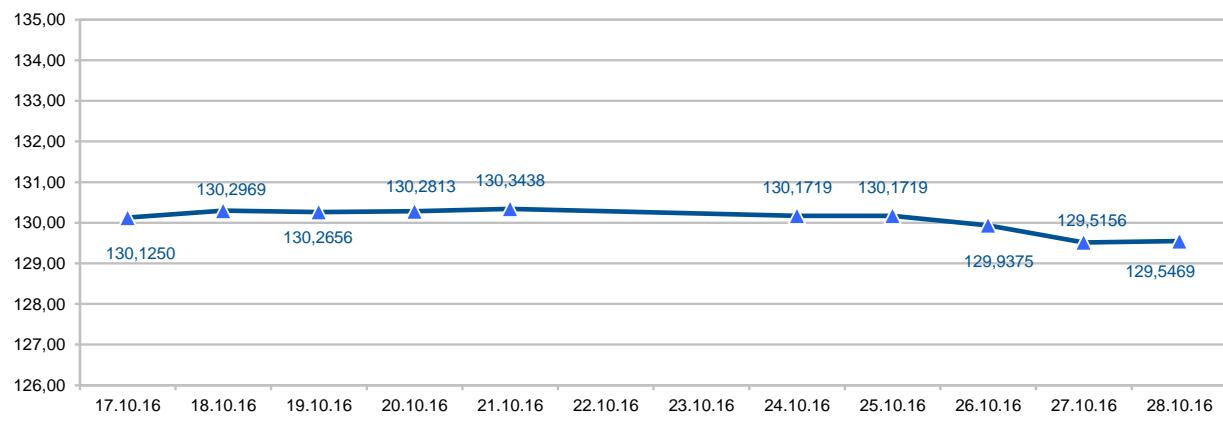
nivou u poslednjih pet meseci i iznosila 0,3% u odnosu na avgust, dok je rast cena za poslednjih godinu dana od 1,5% bio najbrži od oktobra 2014. godine. Sredinom nedelje, evro beleži blagi pad vrednosti u odnosu na dolar, pod uticajem neizvesnosti oko predstojećeg sastanka ECB-a. U četvrtak, 20. oktobra, ECB je zadržala kamatne stope na postojećim nivoima, kao i program kupovine aktive u iznosu od 80 milijardi evra mesečno do marta 2017. godine. Evro je inicijalno ojačao u odnosu na dolar, nakon što je predsednik ECB-a, Mario Dragi, na konferenciji za štampu koja je usledila, istakao da na sastanku nije bilo razmatrano produženje programa kupovine aktive (*QE*) nakon marta. Međutim, evro je potom oslabio u odnosu na dolar na najniži nivo u poslednja četiri meseca, usled toga što je Dragi ostavio mogućnost preduzimanja dodatnih stimulativnih mera u decembru, uz naglasak na tome da će dugo očekivani rast inflacije biti zasnovan na veoma ekspanzivnoj monetarnoj politici, istovremeno iskazujući sumnje u održivost rasta inflacije, koja će u narednim mesecima biti podržana baznim efektom, odnosno padom cena nafte u prethodnoj godini, ističući da je bazna inflacija i dalje niska. Takođe, Dragi je naveo da na sastanku nije bilo razmatrano postepeno smanjenje *QE* pre završetka primene programa, što je informacija koju je Blumberg objavio početkom oktobra. Vrednost dolara u drugom delu nedelje podržala je i izjava predsednika FED-a iz Njujorka, Dadlija, koje je naveo da se FED nalazi blizu dostizanja svojih ciljeva, te da očekuje povećanje referentne kamatne stope do kraja godine. Još jedan član FED-a, Kaplan, rekao je da je vreme da se referentna kamatna stopa u SAD poveća, ali da bi dalja povećanja nakon toga trebalo da budu veoma postepena i oprezna. Predsednik FED-a iz San Franciska, Vilijams, izjavio je da su jedno povećanje kamatnih stopa u SAD u 2016. godini i još nekoliko povećanja tokom naredne godine, u skladu sa proteklim i trenutnim napretkom ekonomije SAD, te da bi preterano odlaganje moglo dovesti do naglih povećanja kamatnih stopa što bi se negativno odrazilo na ekonomski rast. Sa druge strane, Vilijams je dodao da nema problema sa tim da FED premaši svoj inflacioni cilj, te da je od izuzetne važnosti da se pokaže da je moguće postići stopu inflacije od 2%. Izjave članova FED-a i rast očekivanja da će na predsedničkim izborima u SAD pobedu odneti Hilari Klinton, povećali su očekivanja rasta referentne kamatne stope u SAD na sastanku u decembru, što je doprinelo jačanju dolara na kraju nedelje. U toku prvog dela izveštajnog perioda evro je oslabio za 0,80% u odnosu na dolar.

Tokom većeg dela druge nedelje izveštajnog perioda nije bilo bitnijih promena kursa evra u odnosu na dolar. Vrednost evra bila je podržana objavom preliminarnih procena *PMI* indeksa zone evra, čija je kompozitna vrednost u oktobru iznosila 53,7, što je najviši nivo od početka godine, pri čemu je značajan napredak zabeležen kod komponenti novih porudžbina i zaposlenosti, uz najbrži rast cena autputa u više od poslednjih pet godina i prvi rast od avgusta 2015. godine, a rast vrednosti *PMI* indeksa zone evra posledica je pre svega značajnog rasta poslovne aktivnosti u Nemačkoj. Takođe, vrednost *IFO* indeksa poslovne klime u Nemačkoj je u oktobru porasla na najviši nivo u poslednjih više od dve godine (110,5). U istom periodu je na dolar pozitivno uticala objava preliminarnih podataka o značajnom rastu vrednosti *PMI* indeksa prerađivačkog i uslužnog sektora SAD tokom oktobra, kao i izjave članova FED-a, Bularda i Evansa, koje su bile u skladu sa jednim povećanjem kamatnih stopa u SAD do kraja godine, najverovatnije u decembru. Poslednjeg dana izveštajnog perioda evro beleži rast vrednosti od 0,81% u odnosu na dolar, usled povećane neizvesnosti oko predsedničkih izbora u SAD, nakon što je Federalni istražni biro (*FBI*) izvestio javnost da će izvršiti proveru sporne elektronske pošte koju je predsednički kandidat Demokratske stranke, Hilari Klinton, slala sa privatnog imejl servera, što bi moglo smanjiti njene šanse za pobedu, koju očekuje većina tržišnih učesnika. Sa druge strane, pobedu kandidata Republikanske stranke, Donalda Trampa, tržišta povezuju sa većim stepenom neizvesnosti, usled toga što nije izvesno šta to znači sa spoljnu politiku SAD, sporazume o međunarodnoj trgovini niti za domaću ekonomiju. Istog dana objavljeni su preliminarni podaci o daljem ubrzavanju inflacije u Nemačkoj tokom oktobra i solidni podaci o ekonomskom poverenju u zoni evra tokom istog perioda, kao i preliminarni podatak o rastu BDP-a SAD u trećem kvartalu, koji je bio najbrži u poslednje dve godine i iznosio 2,9%, na godišnjem nivou. Tokom druge nedelje evro je ojačao za 0,93% u odnosu na dolar, dok je u toku kompletног izveštajnog perioda vrednost evra porasla za 0,12%.

2. Tržište hartija od vrednosti

2.1. Državne obveznice SAD

Cena fjučersa na desetogodišnje državne obveznice SAD
(dnevni podaci)

Izvor:Bloomberg LP

Prinosi državnih obveznica SAD su u toku izveštajnog perioda zabeležili umeren rast duž cele krive prinosa, osim kod kratkoročnih instrumenata, gde je zabeležen blagi pad. Prinosi dvogodišnjih instrumenata povećani su za oko 2 bazična poena, dok je kod desetogodišnjih obveznica rast prinosa iznosio oko 5 bazičnih poena, odnosno došlo je do povećanja nagiba krive.

Početkom prve nedelje izveštajnog perioda prinosi državnih obveznica su smanjeni, nakon rasta krajem prethodne nedelje, posle obraćanja predsednice FED-a, Jelen, i objave dobrih ekonomskih podataka u SAD. Padu prinosa doprinela je objava pokazatelja proizvodne aktivnosti u oblasti koje pokriva FED iz Njujorka, koji je u oktobru imao vrednost od -6,8, manje od očekivanja (+1,0) i vrednosti u prethodnom mesecu (-2,0), pri čemu se smanjenje beleži kod komponenti novih porudžbina, isporuka i zaposlenosti. Sa druge strane, početkom nedelje objavljeni su solidni podaci iz SAD. Industrijska proizvodnja u septembru je povećana za 0,1% u odnosu na prethodni mesec, u skladu sa očekivanjima, dok je podatak za avgust revidiran naniže, sa -0,4% na -0,5%. Iskorišćenost proizvodnih kapaciteta takođe je povećana na 75,4% u septembru (u avgustu 75,3%). Rast proizvodnje beleži se u prerađivačkom sektoru (0,2%, nakon -0,5% u avgustu), rudarskom sektoru (0,4%), dok je u komunalnom sektoru zabeležen pad od 1,0%. Rast industrijske proizvodnje u trećem kvartalu iznosi 1,8% anualizovano, što je najbrži rast od početka godine. Inflacija je u septembru iznosila 0,3% u odnosu na prethodni mesec, najviše u poslednjih pet meseci, dok rast potrošačkih cena u poslednjih godinu dana iznosi 1,5%, najbrže od oktobra 2014. Oba podatka bila su u skladu sa očekivanjima. Na rast inflacije u septembru najviše je uticao rast cena energenata i troškova stanovanja. Bazna inflacija iznosila je 0,1% u septembru, u odnosu na očekivanih 0,2% i 0,3% iz avgusta, odnosno 2,2% u odnosu na isti mesec prethodne godine (očekivano 2,3%). Sredinom nedelje beleži se umereni rast prinosa. U izveštaju FED-a o tekućim ekonomskim uslovima navodi se umeren napredak ekonomске aktivnosti u SAD, uz dalji napredak na tržištu rada i skroman rast zarada i inflacije. Očekuje se da se rast ekonomске aktivnosti nastavi i u narednom periodu. Član FED-a, Kaplan, rekao je da je vreme da se referenta kamatna stopa u SAD poveća, ali da dalja povećanja nakon toga treba da budu veoma postepena i oprezna. Član FED-a, Dadli, rekao je da je FED blizu dostizanja svojih ciljeva i da očekuje povećanje referente kamatne stope do kraja godine. Krajem nedelje ponovo je zabeležen pad prinosa u SAD, prateći kretanje prinosa državnih obveznica u zoni evra, nakon sastanka ECB i izjava predsednika Dragija, koje su kod investitora povećale uverenje da ECB neće smanjivati ekspanzivnost monetarne politike u narednom periodu.

Početkom druge nedelje izveštajnog perioda zabeležen je rast prinosa državnih obveznica SAD, nakon objave preliminarnog *PMI* indeksa proizvodnog sektora SAD za oktobar, koji beleži vrednost od 53,2, što je najviši nivo u poslednjih godinu dana, nakon 51,5 iz septembra, pri čemu su komponente indeksa koje mere obim proizvodnje i nove porudžbine takođe bile na jednogodišnjem maksimumu, dok su cene *inputa* ostvarile najveći rast u poslednje dve godine. Predsednik FED-a iz Sent Luisa, Bulard, izjavio je da je trenutno potrebno jedno povećanje kamatnih stopa u SAD, te da je najverovatnije da do toga dođe u decembru, ali da će kamatne stope u SAD biti veoma niske tokom nekoliko narednih godina, usled niskog rasta produktivnosti i tražnje investitora za sigurnom aktivom. Predsednik FED-a iz Čikaga, Evans, smatra da će se inflatorni pritisci u SAD pojačati, dok sa druge strane vidi prirodnu stopu nezaposlenosti na nivou od 4,5% u dugom roku, što znači da još uvek postoji neiskorišćeni kapaciteti na tržištu rada, s obzirom na to da je stopa nezaposlenosti trenutno 5%. Evans očekuje tri povećanja kamatnih stopa do kraja 2017. godine. Sredinom nedelje nastavljen je rast prinosa, nakon preliminarnog objave *PMI* indeksa uslužnog sektora SAD, koji je u oktobru povećan na 54,8 (očekivano 52,5 i prethodno 52,3), što je najviši nivo od novembra 2015. godine. Komponenta novih porudžbina beleži rast, prvi put u poslednja tri meseca i najbrži rast od novembra 2015. godine, dok se poslovni optimizam u uslužnom sektoru nalazi na najvišem nivou od avgusta 2015. godine. Vrednost kompozitnog *PMI* indeksa SAD je u oktobru iznosila 54,9 (prethodno 52,3), što ukazuje na solidan rast ekonomije SAD na početku četvrtog kvartala. Krajem nedelje objavljena je preliminarna stopa rasta BDP u SAD u trećem kvartalu, koja iznosi 2,9% (anualizovano), iznad rasta u prethodnom kvartalu (1,4%) i očekivanja (2,6%). Na rast BDP-a najviše je uticao rast izvoza i zaliha, dok je privatna potrošnja usporila svoj rast u odnosu na drugi kvartal. Izvoz je povećan za 10% u trećem kvartalu (1,8% u drugom kvartalu), ali se ne očekuje da zadrži sličan tempo u narednom periodu usled sporijeg globalnog rasta i jačanja dolara. Zalihe su povećane za 12,6 mlrd dolara, nakon smanjenja od 9,5 mlrd prethodnog kvartala i doprinele su rastu BDP-a za oko 0,6 procenatnih poena. Ukoliko se iz obračuna isključe zalihe, kao volatilna kategorija, rast BDP-a u trećem kvartalu bio je manji u odnosu na rast u drugom kvartalu (2,3% u odnosu na 2,6%).

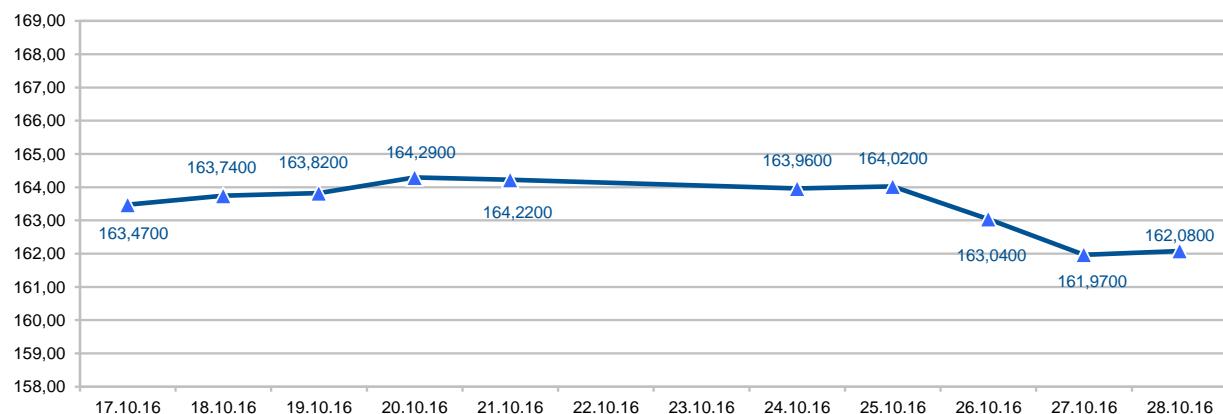
Značajni pokazatelji privredne aktivnosti SAD

	Period	Očekivani podatak	Aktuelni podatak	Prethodni podatak
I. Stopa rasta potrošačkih cena, M/M, (18. 10. 2016)	Septembar	0,3%	0,3%	0,2%
II. <i>PMI</i> indeks uslužnog sektora, preliminarno (26. 10. 2016)	Oktobar	52,5	54,8	52,3
III. Stopa rasta BDP, Q/Q, preliminarno (28. 10. 2016)	T3	2,6%	2,9%	1,4%

Izvor: Bloomberg LP.

2.2. Državne obveznice Nemačke

Cena fjučersa na desetogodišnje nemačke obveznice
(dnevni podaci)

Izvor:Bloomberg LP

Tokom dvonedeljnog izveštajnog perioda prinos nemačkih državnih obveznica su se povećali, s tim da su prinosi obveznica duže ročnosti zabeležili veći rast. Prinos dvogodišnje nemačke državne obveznice povećan je za pet bazičnih poena, sa -0,67% na -0,62%, prinos petogodišnje obveznice povećan je za devet bazičnih poena, sa -0,48% na -0,39%, dok je prinos desetogodišnje nemačke državne obveznice povećan za jedanaest bazičnih poena, sa 0,06% na 0,17%.

Tokom prve nedelje izveštajnog perioda, prinosi državnih obveznica su se smanjili. Početkom nedelje objavljen je izveštaj ECB o uslovima kreditiranja poslovnih banaka u zoni evra. Prema tom izveštaju, uslovi za odobravanje pozajmica sektoru privrede ostali su nepromenjeni u poslednja tri meseca zaključno sa septembrom, dok su uslovi kreditiranja stanovništvu dodatno poboljšani. Ipak, većina poslovnih banaka očekuje pooštravanje uslova kreditiranja privrede u poslednjem kvartalu ove godine, jer je povećana zabrinutost da će negativne kamatne stope smanjiti profitabilnost banaka. U četvrtak 20. oktobra na sastanku ECB je ostavila nepromenjen nivo kamatnih stopa, kao i obim programa kupovine aktive (*QE*) u iznosu od 80 milijardi evra mesečno do marta 2017. godine. ECB je ponovila da će kamatne stope ostati na sadašnjem ili nižem nivou u dužem periodu. Predsednik ECB-a, Dragi, na konferenciji za štampu je izjavio da na sastanku nije razmatrano produženje ovog programa nakon marta, kao ni njegovo prekidanje ili smanjenje, niti promene parametara programa. On je rekao da se očekuje rast godišnje stope inflacije u zoni evra u narednim mesecima, ali da će to biti posledica pada cene nafte u prethodnoj godini (*base effect*), odnosno da je pitanje da li će taj rast biti održiv, dok je bazna inflacija i dalje niska,. ECB je odložila odluku o daljim merama monetarne politike do sledećeg sastanka, koji će biti održan početkom decembra, kada će imati nove projekcije stope privrednog rasta i rasta inflacije za zonu evra. Poslednjeg dana prve nedelje izveštajnog perioda, objavljen je indeks poverenja potrošača u zoni evra. Prema preliminarnoj proceni za oktobar, indeks se povećao sa -8,2 na -8,0, u skladu sa očekivanjima, ukazujući na to da potrošači osećaju koristi po osnovu nižih cena nafte i ekonomskog oporavka koji je doprineo poboljšanju uslova na tržištu rada.

Tokom druge nedelje izveštajnog perioda, objavljeni su podaci o ekonomskim indikatorima za Nemačku i zonu evra, koji ukazuju da se u narednom periodu može očekivati nastavak ekonomskog rast po stopi rasta slično dosadašnjoj, odnosno 0,3% - 0,4%. U ponedeljak 24. oktobra, objavljeno je da je kompozitni *PMI* indeks zone evra, prema preliminarnim podacima za oktobar, imao vrednost od 53,7 (prethodno 52,6), što je najviši nivo od početka godine, pri čemu je do značajnog napretka došlo kod komponenti novih porudžbina i zaposlenosti, uz najbrži rast cena autputa u poslednjih više od pet godina i prvi rast od avgusta 2015. godine. Rast vrednosti *PMI* indeksa zone evra posledica je pre svega značajnog rasta poslovne aktivnosti u Nemačkoj. Kompozitni *PMI* indeks Nemačke je u oktobru povećan na 55,1 (prethodno 52,8), pri čemu je *PMI* indeks prerađivačkog sektora imao najveću vrednost u više od dve i po

godine, od 55,1 (prethodno 54,3), dok je i *PMI* indeks uslužnog sektora zabeležio oporavak na 54,1, nakon nešto slabije aktivnosti tokom septembra, kada je iznosio 50,9. Sa druge strane, poslovna aktivnost u Francuskoj tokom oktobra beleži usporavanje, uz vrednost kompozitnog *PMI* indeksa od 52,1 (prethodno 53,3), usled sporijeg rasta uslužnog sektora, nasuprot napretku prerađivačke aktivnosti. Narednog dana objavljeno je da je *IFO* indeks poslovne klime u Nemačkoj u oktobru porastao na 110,5 (очекivano 109,6 i prethodno 109,5), što je najviši nivo u poslednjih više od dve godine, uz rast vrednosti obe komponente indeksa (komponenta trenutne situacije povećana je sa 114,7 na 115,0, dok je komponenta očekivanja povećana sa 104,5 na 106,1), koje se sada nalaze značajno iznad njihovog desetogodišnjeg proseka, pri čemu je poboljšanje poslovne klime bilo izraženo u gradevinskom i prerađivačkom sektoru. Predsednik ECB-a, Dragi, izjavio je da je ECB svesna rasta troškova finansijskog sektora kao posledice izuzetno ekspanzivne monetarne politike, te da bi bilo bolje da kamatne stope ne budu na rekordno niskim nivoima predugo, ali da će se od toga odstupiti kada bude postignuta stabilnost cena. Sa druge strane, Dragi je istakao da su niske kamatne stope podržale rast potrošnje i zaposlenosti, što je uvek pozitivno za društveni napredak, napominjući da postoji prostor za rast produktivnosti unutar zone evra.

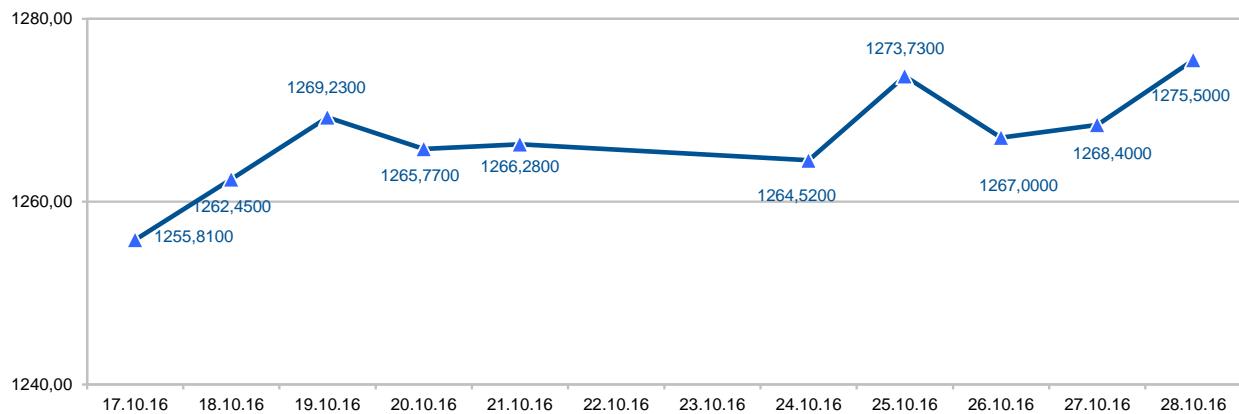
Značajni pokazatelji privredne aktivnosti zemalja Evropske monetarne unije

	Period	Očekivani podatak	Aktuelni podatak	Prethodni podatak
I. Indeks poverenja potrošača u zoni evra, (21. 10. 2016)	Oktobar	-8,0	-8,0	-8,2
II. <i>PMI</i> kompozitni indeks u zoni evra, (22. 10. 2016)	Oktobar	52,8	53,7	52,6
III. <i>IFO</i> indeks poslovne klime u Nemačkoj, (25. 10. 2016)	Oktobar	109,6	110,5	109,5

Izvor: Bloomberg LP.

3. Zlato

Zlato
(dnevni podaci, USD po unci)

Izvor:Bloomberg LP

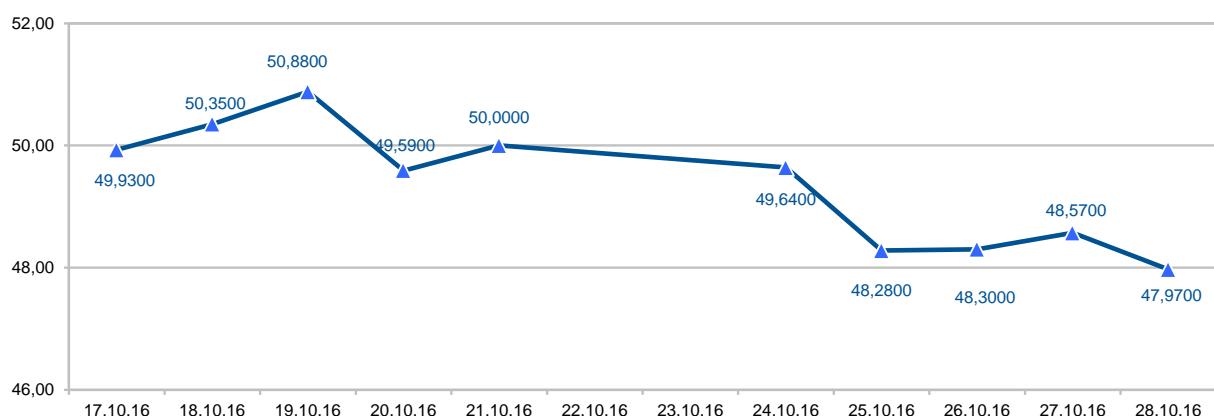
Cena zlata je u toku prve nedelje izveštajnog perioda porasla za 1,19%. Do sredine nedelje cena zlata beleži rast podržana neizvesnošću u vezi sa nastavkom povećanja kamatnih stopa od strane FED-a, za koje se očekuje da će biti veoma postepeno, i pred finalnu predsedničku debatu u SAD. Nakon tri uzastopna dana rasta, cena zlata blago je pala usled jačanja dolara u odnosu na evro posle sastanka ECB-a, na kome su kamatne stope i svi parametri programa kupovine aktive ostali nepromjenjeni, dok je ostavlјena mogućnost preduzimanja dodatnih stimulativnih mera u nastavku godine, pri čemu su dolar dodatno podržali i dobri podaci sa tržišta nekretnina SAD. Jači dolar na kraju nedelje ograničio je rast

cene zlate, na koju je pozitivno uticao rast tražnje iz Azije, uključujući Kinu i Indiju, koje su dve zemlje sa najvećom potrošnjom ovog plemenitog metala.

Druge nedelje izveštajnog perioda cena zlata porasla je za dodatnih 0,73%, te je za celokupni dvonedeljni period rast cene iznosio 1,92%. U utorak, 25. oktobra, cena zlata beleži najveći dnevni rast u toku izveštajnog perioda, od 0,73%, usled slabijeg dolara i rasta tražnje za zlatom iz Indije. Sredinom nedelje, cena zlata pala je uporedo sa rastom prinosa državnih obveznica u SAD i povećanom tražnjom investitora za aktivom koja nosi veći rizik. Poslednjeg dana izveštajnog perioda cena zlata raste na najviši nivo u poslednjih mesec dana, nakon što je Federalni istražni biro (*FBI*) objavio da će obaviti dodatne istrage u vezi sa korišćenjem privatnog imejl servera od strane kandidata za predsednika SAD, Hilari Klineton.

4. Nafta

Dated Brent Oil
(dnevni podaci, USD po barelu)

Izvor:Bloomberg LP

Cena nafte je tokom čitavog perioda izveštavanja zabeležila pad od 4,75%, od čega je tokom prve nedelje pad bio samo 0,71%. Najveći dnevni rast cene (1,05%) dogodio se u sredu, 19. oktobra, nakon objave izveštaja FED-a o tekućim ekonomskim uslovima, u kome se navodi umereni napredak ekonomske aktivnosti u SAD, uz dalji napredak na tržištu rada i skroman rast zarada i inflacije. Narednog dana je zabeležen najveći dnevni pad cene ovog energenta (2,54%), usled jačanja američkog dolara, pa je nafta, kao roba denominovana u dolaru, postala skupljia za investitore.

Tokom druge nedelje izveštajnog perioda cena ovog energenta pala je za 4,06%. Najveći dnevni pad (2,74%) cene nafte desio se u utorak, 25. oktobra, usled zabrinutosti tržišnih učesnika oko toga da li će članice *OPEC*-a postići dogovor oko ograničavanja proizvodnje nafte. Najveći dnevni rast cene (0,56%) bio je u četvrtak, 27. oktobra, nakon objave podatka da je rast BDP-a Velike Britanije, prema preliminarnim procenama, bio iznad očekivanja.